

De Wijerd

Stichting tot Behoud van de Veluwe Sprengen en Beken

Cultuurhistorie Vosbergenroute

Bekenstichting als beekeigenaar

Sint Jansbeek en De Witte Molen

Vrijwilligersgroep in Eerbeek

Verdwenen molenplaats in Norel

Natuur langs de Oude Beek

Contactpersonen op verkenning

De Tuin van Sjef

jaargang 36 nummer 4, december 2015

Losse nummers €3,95

Het vignet van de stichting bestaat uit een ijsvogel met als achtergrond het rad van een watermolen (ontwerp Marjolein Menke, Epe). De ijsvogel is het symbool van de natuurwaarden, het watermolenrad van de cultuurhistorische betekenis van de Veluwe sprengen en beken.

De Wijerd, 36e jaargang nummer 4, december 2015

*De Wijerd is het kwartaalblad van de Stichting tot Behoud van de Veluwe Sprengen en Beken.
Ondertekende artikelen vallen onder verantwoording van de auteur.*

Dagelijks bestuur

voorzitter	ing. J. van de Velde Elzenoord 4, 8172 AZ Vaassen	tel. 0578 573018
secretaris	Maria Bruggink Cornelis Hendrikstraat 77, 7371 AS Loenen	tel. 055 5053684
penningmeester	Jos Noppen Driewegenweg 39, 3881 EX Putten	

Secretariaat

Z. Hottinga-Doornbosch
Kerkweg 10 , 8193 KK Vorchten
info@sprengenbeken.nl
tel. 0578 631459

Redactie

drs. ing. H.G. Slijkhuis
drs. J. Meijer
Cora Severins
Eric Harleman

Internet en e-mail

www.sprengenbeken.nl
www.facebook.com/bekenstichting
webredactie@sprengenbeken.nl

druk	Grafisch Bedrijf Kwakkel, Heerde
ontwerp en vormgeving	Eric Harleman, Vormvast esthetische producties
IBAN	NL21 INGB 0003576129
auteursrecht	Overname van de gehele of gedeeltelijke inhoud is alleen toegestaan met bronvermelding en met schriftelijke toestemming van de auteur en/of het bestuur van de Stichting tot Behoud van de Veluwe Sprengen en Beken. ISSN 1382-8738

De Bekenstichting is een culturele ANBI (Algemeen Nut Beogende Instelling).

Word ook donateur! Dat kan al vanaf € 20 per jaar. U ontvangt dan elk kwartaal deze Wijerd. Aan- en afmelden kan via het secretariaat middels post, mail of telefoon.

IJsvogel. Foto Jan van Duinen.

U bent van harte welkom om iets bij te dragen aan ons kwartaalblad.
Sluitingsdatum voor het inleveren van bijdragen aan de volgende Wijerd: 10 februari 2016.
Opsturen naar het secretariaat: info@sprengbeken.nl.
U kunt ook uw stem laten horen op Facebook: facebook.com/bekenstichting.

Van de voorzitter	Jan van de Velde	4
Van de redactie	Henri Slijkhuis	5
Verdwenen molenplaats in buurtschap Norel	Henri Slijkhuis	6
Cultuurhistorie deel 4: de Vosbergenroute in Heerde	Henri Slijkhuis	8
De ader van Arnhem	Jelle Leenes	12
Contactpersonen verkennen bekenstelsel in Elburg	Jan Koornberg en Hans van Eekelen	15
Vrijwilligersgroep in Eerbeek aan de slag	Henri Slijkhuis en Eric Harleman	16
Bekenstichting als beekeigenaar	Henri Slijkhuis	18
Natuurbeleving langs de 'Oude Beek' in Beekbergen	Gerard Vos en Hans van Eekelen	21
De Tuin van Sjef	Jelle Leenes	24
Mededelingen en agenda		27

honingzwam

Met dank aan onze sponsors in deze editie:

Grafisch Bedrijf Kwakkel Heerde
Aannemingsmaatschappij Pannekoek Vaassen
Fotograaf Jan van Duinen
Ruimte voor Advies Vaassen
Cultuurland Advies Heerde
Waterschap Vallei en Veluwe

Nieuw op onze website:

Wandelen langs beken op de Veluwezoom

Lees het op www.sprengbeken.nl

Van de voorzitter

Onze **Stichting tot Behoud van de Veluwe Sprengen en Beken**, kortweg **De Bekenstichting**, is een vrijwilligersorganisatie die zich inzet voor het voortbestaan van de fraaie sprengen en beken op de Veluwe en het behoud en herstel van de molenplaatsen waarmee ze vaak een zogenaamd ensemble vormen. Het gaat dan om vele tientallen beken die vanaf de 14e eeuw zijn gegraven en aangelegd om honderden watermolens van voldoende water te voorzien.

Deze combinaties waren vele eeuwen lang de economische drager op de Veluwe. Over dat aspect ging de uitzending van *ridders van Gelre* van Omroep Gelderland op 2 november.

Ik was gevraagd mijn medewerking te verlenen aan dit interessante programma dat in de historie van Gelderland duikt. Ik heb uitgelegd hoe belangrijk in het verleden de beken en watermolens waren voor de economische groei en hoe belangrijk het is dat we ze nu weten te behouden als monumenten uit het verleden. Nu leveren die unieke combinaties van stromend water en watermolens of molenplaatsen een bijdrage aan het plezier van de bewoners, toeristen en recreanten. Toerisme en recreatie zijn tegenwoordig een belangrijke economische pijler op de Veluwe waaraan de beken en sprengen dus opnieuw een bijdrage leveren.

In de uitzending werd ik als waardering voor mijn inzet voor de Bekenstichting uitgeroepen tot Ridder van Gelre.

De onderscheiding was echter vooral bedoeld voor het werk van de Bekenstichting waarin ik maar een klein radertje in het geheel ben. Met enkele tientallen vrijwilligers houden we onze stichting draaiend en aantrekkelijk. Enkele van hen kunnen zich maar een paar uur per maand voor de Bekenstichting inzetten, anderen hebben meer tijd beschikbaar. Aan iedereen die op welke wijze dan ook actief is voor de Bekenstichting draag ik deze onderscheiding dan ook graag op. Zonder jullie zouden we ons belangrijke werk niet kunnen doen.

Toch zouden we nog wel veel meer willen doen. Er liggen zoveel uitdagingen die vragen om aandacht en daadkracht. We moeten ons echter beperken en prioriteiten stellen. In het komende jaar 2016 gaan we vooral werken aan onze contacten met beleidsmakers bij overheden en andere organisaties zoals het Gelders Genootschap, het Geldersch Landschap & Kasteelen en de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed. Natuurlijk blijft het samen optrekken met het Waterschap V&V ook een speerpunt. Op dat gebied is er goed nieuws. Zij zijn namelijk blij met ons aanbod tot samenwerking en gaan graag met ons in gesprek over bijvoorbeeld projecten als zij hiermee van start gaan. Ook het waterschap vindt de cultuurhistorische- en natuurwaarde van beken en sprengen een belangrijk onderwerp. Ze geven te kennen zich in te willen zetten om de huidige waarden te bewaren en kansen voor verbetering te benutten.

Met al die enthousiaste vrijwilligers en organisaties die zich samen met ons sterk willen maken voor gezamenlijke belangen, heb ik er alle vertrouwen in dat 2016 een mooi jaar gaat worden voor de Bekenstichting.

Vriendelijke groet: Jan van de Velde
Voorzitter Bekenstichting

Bas Steman, van het programma *Ridders van Gelre*, speldt de oorkonde op tijdens opnames bij de Cannenburgher watermolen voor het gelijknamige televisieprogramma.

Van de redactie

We leven in het tijdvak van burgerparticipatie. In deze Wijerd vindt u een verslag over de eerste werkdag van een nieuwe vrijwilligersgroep *beekruimers* in Eerbeek.

Overheden laten graag handmatig onderhoud uitvoeren door vrijwilligers. Ik snap dat wel. Als het betaald moet worden, is het erg duur. Het is voor vrijwilligers door de combinatie van nuttig werk en gezelligheid ook best aantrekkelijk. Maar er zit ook een andere kant aan de medaille. Stoten we hiermee niet het brood uit de mond van mensen, die hier eerder voor betaald kregen?

De Bekenstichting was in haar beginjaren opdrachtgever voor grote onderhoudsprojecten. In het artikel over *de Bekenstichting als beekeigenaar* in dit nummer, worden een aantal voorbeelden beschreven. Dat was in de tijd, dat de overheid (het waterschap) zich nog niet ontfemd had over de beken en sprengen.

Mede dankzij onze stichting is dat in de loop van de jaren gelukkig veranderd en is onderhoud en verbetering van het beeklandschap goed ondergebracht bij het waterschap en terreinbeherende instanties zoals Geldersch Landschap & Kasteelen, Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer.

Zijn we met de oprichting van talloze vrijwilligersgroepen weer op weg naar de beginjaren van de Bekenstichting? De redactie is erg benieuwd naar uw mening. U kunt een reactie sturen naar hgslijkhuis@hotmail.com.

Verder wens ik u weer veel leesplezier in het vierde en laatste nummer van 2015 waarin weer tal van interessante artikelen staan.

Nieuw op onze website:

Eik op Middachten

Lees het op www.sprengnbeken.nl

drukkerij **kwakkel**
indrukwekkend dynamisch

*Deze Wijerd wordt met veel zorg en aandacht,
maar ook voor een scherpe prijs door ons geproduceerd.
Ook in 2016 is uw drukwerk bij ons in goede handen.*

Eperweg 1 • 8181 XL Heerde
Tel. 0578-691508 • kwakkel.bv@planet.nl

De verdwenen molenplaats in

Zuidelijke Horsthoekerbeek. Foto: Henri Slijkhuis.

Wie over de Heerderweg van Epe naar Heerde rijdt, ziet bij de Adelaarsweg een groot bord aan de linkerkant van de weg waarop luxe landhuizen te koop worden aangeboden. Niets wijst meer op de aanwezigheid van papiermolen Norel, later het wasserijbedrijf 'de Adelaar', die hier heeft gestaan aan de Zuidelijke Horsthoekerbeek. Deze beek wordt soms Molenbeek genoemd. Papiermolen Norel is de bovenste molen aan deze beek. De Zuidelijke Horsthoekerbeek is nu ter plaatse een vrij miezerig stromend watertje. Het is moeilijk voor te stellen dat er vroeger zoveel water heeft gestroomd dat een waterrad in beweging gebracht kon worden. Vrij recent is het wasserijgebouw afgebroken. Hiermee is een stukje cultuurhistorie in de gemeente Epe verdwenen. In dit artikel zal ik ingaan op de geschiedenis van de papiermolen in Norel.** Eerst ga ik iets vertellen over de Zuidelijke Horsthoekerbeek.

Zuidelijke Horsthoekerbeek

Het komt slechts zelden voor dat bekenstelsels zo weinig natuurlijk zijn als de Horsthoekerbeken tussen Epe en Heerde. Dit bekensysteem is in zeer korte tijd aangelegd in een gebied waar

vroeger nauwelijks water heeft gestroomd. De Noordelijke en Middelste Horsthoekerbeek moeten kort voor 1667 zijn gegraven, de Zuidelijke in 1668. In dat jaar krijgt de Heer van de Cannenburch toestemming van de Rekenkamer om een beek te graven in het 'Noorler of Vembder Veen' welke begint aan het Hoge Veld en vandaar loopt naar de 'gemeine Grift'. Hij verwerft dit in erfpacht. Kort daarna (in ieder geval voor 1675) worden aan deze gegraven beek twee molens gesticht: de onderste molen (de molen in Vemde) en de papiermolen in Norel.¹ Het sprengengebied van de Zuidelijke Horsthoekerbeek ligt ten westen van de oude spoorlijn, dat tegenwoordig een fietspad is. Dit gebied heeft grote cultuurhistorische waarde. Als u nu in het gebied wandelt, kunt u zien dat het met het onderhoud van de sprengen en ook met de bruggetjes over deze sprengen slecht gesteld is. Gemeente Epe en het WV&V hebben hier samen nog een flinke klus te klaren.

Papiermolen

De oprichtingsdatum van de papiermolen in Norel is niet precies bekend, maar het moet tussen 1667 en 1675 zijn geweest. In 1675 duikt de molen voor de eerste keer in de archieven op. De eerste papiermaker is Jan Jansen van Boven. Het zit deze Jan niet mee in het huwelijksleven; hij trouwt drie keer en krijgt bij zijn vrouwen verschillende kinderen. Na zijn dood ontstaat er door uitkopen van mede-erfgenamen een zodanig grote schuld dat de kinderen de molen moeten verkopen. In 1773 wordt hij verkocht voor f 4000,- aan de hoogste schuldeiseres, mevrouw Jordens uit Diepenveen. De dochter van mevrouw Jordens verkoopt de molen 26 jaar later voor f 6000,- aan Berendina Berghorst, de weduwe van de toenmalige pachter Jan Jonker. Ze maakt daarmee een mooie winst op de molen. De naam Jonker blijft tot 1932 aan de molen verbonden. Een periode van ruim 130 jaar. Rond 1900 wordt de molen omgebouwd tot een wasserij².

Van lommen tot papier

In de molen van Jansen van Boven in Norel wordt (zoals in alle Veluwe papiermolens) papier gemaakt van de vezels in lommen. Oude kleren worden eerst gescheurd en gesneden, wat nogal ongezond werk is door de stofvorming.

buurtschap Norel*

* Artikel is ook gepubliceerd in Ampt-Epe nr. 204, september 2015

** Norel is een buurtschap ten noorden van Epe

Dit werk wordt vooral uitgevoerd door vrouwen, kinderen en bejaarden. De door waterkracht aangedreven hamers stampen de vezels uit de lompen met water tot er een dikke brij ontstaat. Deze wordt op een zeef geschept en geschud tot het meeste water eruit is en de vezels een dun laagje vormen. Tussen vilten lappen wordt het vocht er verder uitgedrukt. Na een dag kan het papier aan waslijnen te drogen worden gehangen. Een paar dagen later is het papier droog en kan het verkocht worden.

Wasserij

In 1897 wordt de molen in Norel omgebouwd tot wasserij. G.J. Jonker laat in 1912 een stoommachine plaatsen. Jonker heeft het bedrijf in 1910 gekocht voor een bedrag van f 18.358,- Na het plaatsen van de stoommachine wordt er geen waterkracht meer gebruikt. Het is een 'Stoomwascherij' geworden. In 1932 neemt M. Bos de wasserij over en gaat over op elektriciteit. De stoomketel blijft gebruikt worden voor het leveren van warm water. In 1939 breidt hij het bedrijf uit. De productie is flink toegenomen en de uitbreiding is een logisch gevolg. In 1949 wordt J. Bagerman eigenaar. Het bedrijf wordt dan 'Wasserij de Adelaar' genoemd. Die naam blijft bestaan tot 1991. Het bedrijf wordt in dat jaar omgedoopt in Euro-Lin B.V.³ In 2006 gaat de wasserij failliet en sluit de deuren.

Veel papiermolens zijn eind negentiende eeuw verbouwd tot wasserijen. Een dergelijke verbouwing is relatief eenvoudig. Het is voldoende om een waskuip (draaiton) te plaatsen die door de waterraderen in beweging wordt gebracht. Het heldere en zuivere Veluwe sprengenwater is bij uitstek geschikt voor de witwasserij. Hangzolders en droogschuren blijven bruikbaar, doordat in plaats van vellen papier er nu gewassen textiel opgehangen kan worden⁴.

Het einde

Na het faillissement van Euro-Lin worden de bedrijfsgebouwen nog een aantal jaren gebruikt voor de opslag en verhuur van verschillende soorten machines. Een aantal jaren geleden zijn er plannen gemaakt om de gebouwen af te breken en op de kavel appartementen te bouwen. Onlangs heeft de afbraak daadwerkelijk plaatsgevonden en is het terrein bouwrijp gemaakt. Thans is het voornemen om er luxe landhuizen neer te zetten. Momenteel herinnert vrijwel niets meer aan de molenplaats. Alleen een paar bielzen markeren de plaats waar vroeger het waterrad heeft gedraaid.

Noten

1. J. Renes e.a., Het Veluwe sprengenlandschap; een cultuurmonument, p.135-136
2. H. Hagens, Op kracht van stromend water, p. 168
3. Idem
4. J. Renes e.a., Het Veluwe sprengenlandschap; een cultuurmonument, p. 78

Literatuur

1. Hagens, H., Op kracht van stromend water, Hengelo 2000
2. Renes, J. e.a., Het Veluwe sprengenlandschap; een cultuurmonument, Wageningen 2002
3. Slijkhuis, H., Cultuurhistorie Horsthoekerbeken, Wijerd jg 35, nr. 3, september 2014

Het wasserijgebouw dat inmiddels is afgebroken. Foto Jacques Meijer.

Locatie voormalig waterrad. Foto Henri Slijkhuis.

Cultuurhistorie van de Vosbergenroute

cultuurhistorie deel 4

Sprengen en beken zijn voor de geschiedenis van Heerde van groot belang geweest. De Vosbergenroute is een wandeling door en om Heerde en gaat langs vele historische objecten die een rol hebben gespeeld in de economische ontwikkeling van het dorp. De wandeling heeft een lengte van 9 km en kan begonnen worden bij de bushalte aan de Brinklaan of vanaf de parkeerplaats bij de kerk. Doordat de route door en om Heerde gaat, is de routebeschrijving in het boekje *'Te voet langs stromend water'* onontbeerlijk. Dit boekje is te koop bij de Bekenstichting.

Het stelsel van Heerderbeken bestaat uit drie lopen, die worden aangeduid als de Noordelijke, Middelste en Zuidelijke Heerderbeek. Ze komen samen bij het landgoed Vosbergen, waarna de nieuw gevormde Heerder Beek de grachten van het huis Vosbergen voedt en daarna uitkomt in het Apeldoorns Kanaal. Aan de beken hebben in totaal acht molens gestaan. De bovenlopen van de beken zijn gegraven. De Noordelijke Heerderbeek haalt haar water uit het Hoorner Veen. De Middelste, ijzerhoudende beek, ligt het laagst van de drie. Deze beek voert naast het water uit de sprengen, nogal wat water uit het graslandgebied af. De waardevolle historische objecten zijn vrijwel allemaal in particuliere handen en zijn helaas niet te bezichtigen. Het fraaie landschap maakt echter veel goed. Hier volgen de nog zichtbare objecten die u tegenkomt.

Villa Jacoba

Het gebouw stamt uit 1883 en is gebouwd in neo-classicistische stijl. De villa is lang in gebruik geweest als woonhuis en kantoor van een notaris. De voorgevel is symmetrisch van opzet en heeft vijf assen. De middenas springt iets naar voren en wordt bekroond door een driehoekig fronton. De hoeken worden benadrukt door hoekblokken. Tegen de zijgevels zijn serres aangebracht. Alleen die aan de westzijde ziet u nu nog. Aan de achterzijde van het woonhuis is een kantoorvleugel aangebouwd voor het notariskantoor. Momenteel is de benedenverdieping van het gebouw in gebruik door de *Heerder Historische Vereniging*. Hier zijn tentoonstellingen te zien over o.a. de Veluwe en het ontstaan en de functie van de sprengen en beken. Van het oude interieur zijn op de begane grond de met stucwerk versierde plafonds nog aanwezig. In de hal bevinden zich muurschilderingen. In de rechter voorkamer is nog een beschilderd plafond bewaard gebleven. De naam Villa Jacoba is in de 20-er jaren aan het pand gegeven door Aaltje Cornelissen ter Horst. Zij heeft het pand in 1922 gekocht. Mevrouw Cornelissen is de weduwe van Jacob Cornelissen en ze vernoemt het pand naar hem: 'Villa Jacoba'. Naast de villa bevinden zich een tweetal in dezelfde stijl opgetrokken gebouwen: Villa Welgelegen en de voormalige Nederlands Hervormde pastorie.

Huis Het Veen en voormalige Veense papiermolen

Tijdens bouwwerkzaamheden aan huis Het Veen zijn restanten van de oude Veense papiermolen zichtbaar geworden. Deze molen in het Heerder Veen ligt aan de sprengen. Luijer Daendels, toenmalig scholt van Ambt Heerde, heeft deze spreng in 1668-1669 laten graven. De bouwdatum van de Veense molen is onbekend. Luijer Daendels is de grote stimulator geweest voor het bouwen van papiermolens in Heerde. Hijzelf is eigenaar geweest van een landgoed in de Horsthoek op de grens met de gemeente Epe. Hij regelt dat in de Horsthoek vier papiermolens komen en zorgt ook nog voor enkele molens aan de noordkant van Heerde. Uiteindelijk heeft Heerde eind 17e eeuw tien papiermolens. In 1822 brandt de Veense papiermolen af. De herbouw wordt al in hetzelfde jaar ter hand genomen. In 1866 bestaat 'het landgoed Het Veen' uit een herenhuis, twee boerenerven en een boswachterswoning. Een papiermolen komt in de inventaris niet meer voor. Later wordt er op het landgoed een wasserij gesticht door Van Riemsdijk. Die maakt echter geen gebruik meer van waterkracht, want hij verkoopt in 1874 'zijn beekwater' aan Uyt den Bogaard van de molen 'De Beek'. Zelf gebruikt hij een stoommachine voor de energieopwekking.

Boerderij en Huize Kolthoorn

Boerderij Kolthoorn is één van de oudste en belangrijkste boerderijen in de streek. De huidige boerderij Kolthoorn aan de Kolthoornseweg staat op ongeveer dezelfde plek als de oude boerderij. Kolthoorn is de naam van een hoornvormig stuk land dat gelegen is tussen de voormalige veengebieden Zuppeld en Hoornerveen. Kolt betekent koud en heeft betrekking op de koude, vochtige grond. Op de hoek van de Kolthoornse- en de Kamperweg staat Huize Kolthoorn. Dit is een laat negentiende-eeuws buitenhuis met een bijna vierkant grondplan. Het is een sober gebouwde huis zonder de gebruikelijke tuindeuren, terrassen en balkons. Alleen aan de zijkant is een glimp van het huis te zien. Aan de voorkant staan zoveel bomen en struikgewas, dat het gebouw in de bladperiode niet zichtbaar is.

Huis Molenbeek met voormalige grutmolen

De grutmolen is in 1834 gebouwd. Dat is laat in de Veluwe watermolengeschiedenis. Het is geen vervanging van een reeds aanwezige molen. De stichter is J. Buisman. Hij is een schipper uit Deventer en is tevens eigenaar van een koren-molen, die vlakbij de grutmolen ligt. Deze molen staat nu bekend als de molen van Volkers en komt verderop in dit artikel aan de orde. In 1865 wordt de grutmolen gekocht door Georg Gottlieb Bosch. In 1901 zet hij het bedrijf om in 'Geldersche Wasch- en Bleekinrichting Moolenbeek' en plaatst een stoomketel. Zes jaar later plaatst hij nog een stoomketel voor een centrifuge. Blijkbaar gaat het niet best met zijn bedrijf, want in 1914 komt aan alle bedrijvigheid een einde en wordt de molen afgebroken. Er is in dat jaar in een kelder nog wel een zogenaamd peltonwaterrad gebouwd voor de elektriciteitsopwekking. Dit waterrad bestaat nog. De molenplaats is particulier terrein en nog steeds in handen van nazaten van de familie Bosch. U kunt door het toegangshek een blik werpen op Huis Molenbeek. Daar ziet u dan ook de wijerd die ten behoeve van de grutmolen is aangelegd.

Papiermolen De Beek, nu een villa met waterval

Papiermolen De Beek is in 1675 gebouwd en heeft in zijn geschiedenis verschillende functies gehad. Aan die geschiedenis komt in 1981 een einde. Het gebouw wordt afgebroken en op de locatie wordt een villa gebouwd. Langs de waterkant wordt het oude muurwerk gehandhaafd en ook de waterval blijft bestaan. Dit is eveneens een particulier terrein dat bewoond wordt door een actief lid binnen onze stichting. In 1675 staat hier dus een gloednieuwe papiermolen, die pas in 1854 wordt veranderd in een wolmolen. In de dan gebouwde wolkammerij wordt van oude wollen lompjes nieuwe, weefbare wol gemaakt. In 1857 werken er 18 personen. Goed gaat het echter niet, want een jaar later wordt er bijna niet meer gewerkt. In 1858 wordt er opnieuw een papiermolen van gemaakt.

Huidige boerderij Kolthoorn.

Huis Molenbeek en wijerd voormalige grutmolen.

Advertentie papiermolen de Beek. Bron: Hagens.

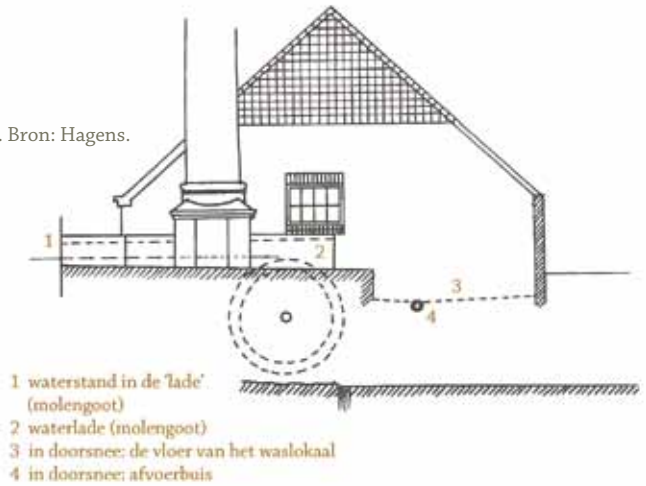
Wilt U verzekerd zijn van een
DEGELIJKE en HELDERE
WASCH, laat dan Uw Wasch
behandelen door de
STOOMWASSCHERIJ
„DE BEEK”
H. G. UYT DEN BOGAARD
te HEERDE (Gld.)
Proefwasch (tot 50 stuks) wordt
GRATIS BEHANDELD.

Papiermolen de Beek. Bron: Hagens.

Door de teloorgang van de papierindustrie op de Veluwe, vanwege concurrentie elders, is er ook voor papiermolen De Beek geen droog brood met papier te verdienen en volgt deze molen de weg van vele anderen: het omzetten in een wasserij. Op het gaandewerk* van de papiermolen worden door toenmalige eigenaar Klaas Uyt den Bogaard twee draaitonnen aangesloten, die door hemzelf samen met de dorps-smid ontwikkeld zijn. Eerst worden deze tonnen voor het wassen gebruikt, later alleen voor het spoelen van met de hand gewassen bontgoed.

Helder water is er voldoende en de oude papierpers kan als

een soort 'mangelpers' voor het wasgoed worden benut. Tot in de jaren dertig van de vorige eeuw wordt er waterkracht gebruikt. In 1935 is het waterrad afgebroken. Stoomkracht heeft dan de functie van het water volledig overgenomen.

In 1972 wordt het 'Textielveredelingsbedrijf De Beek' gesloten.

De Korenmolen of de molen van Volkers

Uit 1499 stamt de oudste vermelding van de Korenmolen. In dat jaar verleent hertog Karel van Gelre aan het klooster Hulsbergen 'vrijdom van pacht en tyns' aan de watermolen te Heerde. Karel heeft geld geleend van het klooster en hij wil iets terug doen. De huidige molenplaats moet in die tijd een groot complex zijn geweest, want er staat tegenover de korenmolen een eek- of runmolen en later zijn ook iets verderop aan de beek een koren- en oliemolen gebouwd.

De Hulsbergermolens worden allemaal in 1587 verwoest door de Spanjaarden. In 1594 wordt de oudste korenmolen weer herbouwd. De molens vallen vanaf 1581 na de reformatie onder het bezit van de Gelderse Rekenkamer. Vanaf 1635 worden de Hulsbergergoederen, waaronder de molen, in erfpacht uitgegeven aan Ricquin van Essen, dijkgraaf van de Veluwe.

Door de eeuwen heen is de molen in handen van veel verschillende eigenaren geweest, maar is wel steeds een korenmolen gebleven. In 1880 is er vergunning aangevraagd om een stoommachine te plaatsen. In 1908 wordt een petroleummotor geplaatst als aanvulling op de bestaande waterkracht. In 1924 brandt het oude, deels houten gebouw af. Op de tegenoverliggende oever wordt direct begonnen met de herbouw van het nu nog bestaande vierkante stenen gebouw met zijn betonnen molengoot. Tot 1963 is er met waterkracht gewerkt. Toen is de maalderij stopgezet en zijn het rad en het gaandewerk* gesloopt. Op dit moment worden plannen ontwikkeld om de molengoot te herstellen en een molenrad te installeren voor het opwekken van elektriciteit. De Korenmolen wordt ook wel de *molen van Volkers* genoemd. In 1958 wordt de molen gekocht door B.D. Volkers, nadat hij het complex eerst een paar jaar heeft gehuurd.

* Gaandewerk is het draaiende gedeelte binnen in de molen dat gekoppeld is aan het molenrad

Molen van Volkers.

Wijerd molen van Volkers.

Kasteel Vosbergen

Bij kasteel Vosbergen is in 1675 ook een papiermolen gebouwd. Deze molen met bijgebouwen is al in 1878/1879 afgebroken. Een klein watervalletje is het enige dat nog resteert.

Anders is dat met kasteel Vosbergen zelf. Het is een klein, versterkt edelmanshuis uit de 16e eeuw.

Het wordt in 1558 voor het eerst in een document genoemd. Het kasteeltje is een beperkt aantal malen vergroot. De huidige vorm is van 1623.

In 1715 wordt het ver-

kocht aan Alexander van Dedem, waarvan de afstammelingen het landgoed nog steeds bezitten. Uniek is dat het huis sinds 1623 weinig wijzigingen en uitbreidingen heeft ondergaan, waardoor het een heel mooi voorbeeld is van een gaaf bewaard, bakstenen edelmanshuis van bescheiden omvang. Het huis bestaat uit twee naast elkaar gelegen vleugels van elk twee verdiepingen. Deze zijn gedekt door zadeldaken. Iedere vleugel heeft een kelder onder het achterste vertrek. Rechts van het kasteel staat een huis uit de 17e/18e eeuw, dat als bijgebouw voor de landbouw dienst heeft gedaan. Rond het kasteel is een gracht gegraven om het huis te beschermen tegen aanvallers. De grachten dienen ook als visvijver. Eind 17e/begin 18e eeuw is een tweede grachtenstelsel gegraven. In dezelfde periode is het rechthoekige lanenstelsel aangelegd. Over deze lanen kunt u nog steeds wandelen. De grachten worden gevoed door de Heerderbeek. Het huis is in particuliere handen en u kunt het niet bezoeken. Het landgoed is wel vrij toegankelijk.

Kasteel Vosbergen.

Verder lezen:

1. Te voet langs stromend water op de Veluwe.
Deel 1. Van Hattem tot Apeldoorn. info@sprengbeken.nl
2. H. Hagens, Op kracht van stromend water.
Negen eeuwen watermolens op de Veluwe, Hengelo, 2000
3. Menke e.a., Veluwse beken en sprengen. Een uniek landschap, Utrecht 2007
4. B.D. Volkers en E.J. Zuurbier, Het Heerder Bekenpad.
Water: bron van welvaart in Heerde, juni 1997
5. Huize Kolthoorn, Heerde Historisch, december 1999 nr. 93 en maart 2000 nr. 94
6. Beerd Volkers, Herstelproject waterrad Molen van Heerde, de Wijerd 2015 nr. 3, september 2015

Nieuw op onze website:

Waterproject in Epe voorkomt verdroging
Lees het op www.sprengbeken.nl

Voormalige molenplaats Molenbeek.

De ader van Arnhem.

Tekst en foto's Jelle Leenes

Sint Jansbeek en molenplaats De Witte Watermolen

Geen bron die het bevestigt, maar zou het niet mooi zijn als good old Maarten van Rossum er zelf heeft rondgelopen? Als deze beruchte krijgsheer, rond 1550 in dienst van de hertogen van Gelre, meermaals op de plek heeft gestaan waar nu het naar hem genoemde Lange Afstand Wandelpad (LAW 4) pal langs de Witte Watermolen en de Sint Jansbeek in het Arnhemse stadspark Sonsbeek voert? De gedachte alleen al maken de molen en de beek bijzonder.

De Molenplaats met weiland in het 'dal' van de St. Jansbeek met Lakenvelders in Park Sonsbeek. Op de achtergrond de burgemeesterswijk van Arnhem.

Sonsbeek in. Verder stroomopwaarts langs de Sint Jansbeek vind je haar zusterparken *Zijpendaal* en *Gulden Bodem*. "Het is hier mede door deze beek, de oude waterader van de stad, echt het mooiste stukje Arnhem", jubelt Jeroen Voskuilen. Hij is directeur van de in 1983 opgerichte stichting die met hulp van 120 vrijwilligers de Molenplaats draaiende houdt. Circa 50.000 mensen weten jaarlijks beide gebouwen te vinden. Een bezoekersaantal dat in zijn totaliteit met 10 tot 20 procent zal stijgen en wat betreft de molen misschien wel 30 tot 40 procent. Dat hoopt de 56-jarige Voskuilen, nu anno 2015 nogal wat veranderingen, vernieuwingen en verbouwingen zijn uitgevoerd. De deels gesubsidieerde stichting moet immers ook de komende jaren financieel het hoofd boven water zien te houden.

Veranderingen dus. Het uiterlijk van zowel de Witte Watermolen als van de Molenshuur is op het eerste gezicht gelijk gebleven. Wel is bij het terras al de nieuwe naam van het complex zichtbaar: *Molenplaats*, met als ondertitel *Sonsbeek Arnhem*. Maar eenmaal binnen zijn de veranderingen wel volop zichtbaar. Het interieur van het bezoekerscentrum, voortaan 'Molenshuur' geheten, is onder handen genomen. Het oogt er nu ruimer en moderner, meer geschikt ook als ontmoetingsplek en vergaderlocatie. Vrijwilligers serveren wat in de molen wordt geproduceerd: ambachtelijke broodjes, biologische snacks en bites bij de borrel. Behoorlijk ingrijpend ook zijn de veranderingen in de biologisch gecertificeerde Witte Watermolen.

De Witte Watermolen.

Gebouwd in 1460 in het dal van de 3,5 kilometer lange Sint Jan sprengbeek. De bakermat (en het eerste doortien watermolens aangedreven 'industrieterrein') van de toen nog vesting Arnhem. Nu één van de oudste gebouwen in de Gelderse hoofdstad en helaas de laatst overgebleven molen in Arnhem.

De Witte Watermolen. Het monument is niet te missen met naast zich een oude Saksische schuur met daarin het bezoekerscentrum *Sonsbeek* en achter zich het *Nederlands Watermuseum*. De nog altijd volop draaiende bovenslag korenmolen wenkt LAW 4 lopers en andere bezoekers van Arnhem meteen. Wie vanuit het drukke centrum onder het spoor door gaat, loopt zo de rust van het oude groen van

De 'monding' in de St. Jansbeek van het nieuwe, nog naamloze beekje uit de poel achter de Molenplaats.

De 82-jarige Annie van Silfhout, weduwe van de laatste molenaar, woont nog steeds in het privé-deel van de molenaarswoning. "Vroeger nogal een bonkende en stoffige watermolen." In september opende ze samen met Jeroen Voskuilen een sfeervol winkeltje. Bezoekers van deze 'baklustige' giftshop kunnen hier producten van de molen zelf en andere streekproducten kopen.

Voskuilen legt intussen de helder vormgegeven brochure *'Molenplaats, Sonsbeek Arnhem'* op tafel. Daarin lees je over de visie achter alle veranderingen. Trefwoorden zijn *authentiek, groen, sociaal en lokaal*. Zo hoopt het bestuur van de stichting de Molenplaats onder meer te laten uitgroeien tot *'één van de meest bijzondere en historische ontmoetingsplaatsen van Nederland.'* Het centrum wil daarnaast onder de noemer *Groen Arnhem* spin in het web zijn bij de promotie van het stedelijk groen in de nu al groenste stad van ons land. Voorts beschouwt de stichting de vernieuwde Molenplaats nog altijd als een *'sociaal aantrekkelijke organisatie en een betekenisvolle (...) werkplek voor vrijwilligers en reïntegreerders.'* In de brochure natuurlijk ook aandacht voor de Witte Watermolen met een jaarlijkse productie van 22.000 kilo meel. Via het onderhoud en de exploitatie van de molen worden molenaarsambacht en Arnhems erfgoed gekoesterd. Dat is het uitgangspunt.

Veel nieuws en veel verwachtingen dus. En dan zijn we de aardigste verrassing, zeker voor de lezers van De Wijerd, nog vergeten. Want wie goed kijkt naar het nu nog ontoegankelijke drasplasgebiedje achter de molen ontwaart sinds enige maanden een nieuw waterstroompje. De Sint Jansbeek heeft er voor het eerst sinds eeuwen een zijbeekje bijgekregen! Een meanderend beekje, medio juni van dit jaar op initiatief van het Waterschap Rijn en IJssel vakkundig door een 25-tal vrijwilligers aangelegd om een door kwelwater gevoede waterpoel blijvend te ontwateren. Voortaan daar geen wateroverlast meer en 's winters geen gladde ijsplakken meer op het moerasweiland. Wat nog ontbreekt is een naam voor het tientallen meters lange 'molenbeekje.' Wie durft?

De Molenplaats in Park Sonsbeek met terras op het zuiden en uitzicht op het centrum van Arnhem.

Terug naar de Molenplaats zelf. Terug naar directeur Voskuilen. Hebben hij en zijn bestuursleden en vrijwilligers nu al hun plannen verwezenlijkt? Dat blijkt allerm minst het geval. Er blijft nog veel te wensen over. Neem alleen al de Witte Watermolen. Voskuilen denkt aan de ingebruikstelling van het derde, nu niet meer werkende, koppel maalstenen in de molen. Hij denkt ook aan een op het zuiden gericht terras met prachtig uitzicht aan de stadszijde van de molen, en aan een uitbreiding van het assortiment in de nieuwe molenwinkel.

En de beek? “Geen concrete plannen”, legt Voskuilen uit, “maar één ding is duidelijk: zonder Sint Jansbeek geen Molenplaats. Een beek met genoeg capaciteit om ook bij intense regenval het Sint Jansdal te vrijwaren van overstroming.” En een ecologisch verantwoorde beek. Zo schoon zelfs dat je haast weer zou gaan denken aan een plan van wijlen directeur Antoon van Hooff van Burgers Zoo: de ‘terugkeer’ van de zalm in de Rijn én dus ook in de Sint Jansbeek. De zalm als symbool van Arnhem! Voskuilen lacht. “Leuk bedacht door Van Hooff. Hij was alleen even vergeten dat er nooit zalm in de Rijn of in de Sint Jansbeek heeft gezwommen.”

Ook lang geleden niet. Maarten van Rossum had het kunnen getuigen.

Het nieuwe beekje door het weiland bij de Molenplaats met op de achtergrond de St. Jansbeek.

Contactpersonen verkennen bekenstelsel in Elburg

Tekst Jan Koornberg
Foto's Hans van Eekelen

Tijdens een fietstocht van 15 kilometer hebben de contactpersonen van de Bekenstichting kennis gemaakt met de beken van Elburg en omgeving. Het is een goed gebruik om voorafgaand aan de halfjaarlijkse vergadering een kijkje te nemen in het gebied van één van de contactpersonen en te horen welke zaken daar de aandacht hebben. Het werd een interessante kennismaking en een mooie tocht.

Eerst werden de beken bezocht die via de stadsgracht van Elburg uitmonden in het havenkanaal en het Drontermeer. In dit stelsel van beken, waartoe naast de Puttenerbeek ook de Eekterbeek en de Huisbeek horen, is enkele jaren geleden een beekherstelplan uitgevoerd door het waterschap. Hiermee is geprobeerd lokaal meer oevervariatie aan te brengen om de eenzijdige kanalisatie, die in de zeventiger jaren van de vorige eeuw is uitgevoerd, te doorbreken.

Dit bekenstelsel kent een redelijke kwel en de oevers van met name de Eekterbeek kleuren in het voorjaar prachtig geel met dotterbloemen.

De herstelmaatregelen zijn sterk gericht op het verbeteren van de vismigratie door aanpassing van de stuwen en het aanleggen van natuurvriendelijke stapstenen. De licht verontreinigde bagger in de stadsgrachten van Elburg is verwijderd. De oevers van de stadsgrachten zijn voorzien van nieuwe beschoeiingen om de cultuurhistorische waarde van de vesting met zijn verdedigingswallen te accentueren. De fietstocht voerde ook langs de Doornspijkerbeken. Ook hier heeft enkele jaren geleden beekherstel plaatsgevonden. De Doornspijkerbeken zijn echte laaglandbeken met een sterke kwel. In het gebied liggen diverse beekjes die uitmonden in het Veluwemeer. De Klarenbeek en de Bulsinkbeek zijn de grootste beken. Deze beken zijn gestuwd en de stuwen zijn passeerbaar gemaakt. Op diverse plaatsen zie je natuurvriendelijke oevers en er zijn poelen aangebracht voor de macro-fauna.

Enkele beken zoals de Klarenbeek en de Andhuizerbeek kenmerken zich door prachtige meanders. Ooit heeft er een watermolen gestaan in een bovenloop van de Bulsinkbeek (de Papierbeek) die maar een beperkt aantal jaren in bedrijf is geweest. Door het geringe hoogteverschil en de te geringe stroomsnelheid zijn de Doornspijker en de Elburger beken niet geschikt voor watermolens en is het bij één probeersel gebleven.

Na de fietstocht volgde nog een overleg met het bestuur over actuele zaken en werd van gedachten gewisseld over problemen als verdroging,

over vrijwilligersgroepen en het onderhoud van de beken door het waterschap.

dotterbloemen

De contactpersonen maken al fietsend kennis met de Elburger beken.

Contactpersoon Jan Koornberg geeft uitleg bij de Klarenbeek.

Vrijwilligersgroep in Eerbeek aan de slag

15 oktober 2015. Een grijze, druilerige dag. Maria Bruggink van de Bekenstichting loopt met de fiets aan de hand met een groep vrijwilligers over een pad langs de Coldenhovense Beek. Dit is de naam van de handmatig gegraven bovenloop van de Eerbeekse Beek. Haar fietstas zit vol thermosflessen met koffie en bekertjes. De mannen en vrouwen hebben zich om 9 uur 's morgens verzameld bij het Dieperinkbrugje in Eerbeek. Het is de eerste keer dat deze groep vrijwilligers, onder begeleiding van Dennis Dorman van het Waterschap Vallei en Veluwe, zich gaat wagen aan onderhoud van een spreng.

Egbert van Gessel is de coördinator. Hij is vorig jaar met pensioen gegaan, woont aan de Eerbeekse Beek en vindt het logisch, dat hij als water- en natuurliefhebber aan de slag gaat met het onderhoud van de beek. Alle vrijwilligers zijn lid van het IVN of andere natuurclubs. Er zijn ook twee molenaars van de Eerbeekse Watermolen van de partij. Zij willen zoveel mogelijk water op het rad van hun molen krijgen en daarvoor zijn goed onderhouden sprengen belangrijk. De mannen en vrouwen in Eerbeek zijn niet de enige groep vrijwilligers die zorgen voor schone sprengen en beken. In Apeldoorn zijn al jarenlang mensen actief om de Koningsbeek schoon te houden. In Laag-Soeren start men binnenkort ook met onderhoudswerkzaamheden.

Deze vrijwilligers handelen in de traditie van de Bekenstichting. Deze Stichting is in 1979 opgericht in verband met de deplorabele staat, waarin vele sprengen en beken zich bevonden. Begin jaren tachtig van de vorige eeuw zijn ook grote onderhoudsprojecten uitgevoerd, waarbij veel betrokkenen de handen uit de mouwen hebben gestoken.

“Als je je voorganger in een gat ziet stappen, weet je dat het daar diep is.”

Er kan naar hartenlust de hele morgen geschept worden want er zit hier geen leem in de bodem.

Door Henri Slijkhuis
Foto's Eric Harleman

Alle vrijwilligers hebben van Dennis Dorman een greep gekregen om bladeren, takken en andere troep uit de spreng te scheppen. Eén van de vrijwilligers vraagt zich bezorgd af of hij daarmee niet de leemlaag in de bodem lek prikt. Dennis stelt hem gerust. Tot aan het Dieperinkbrugje, dat op ruim anderhalve kilometer van de sprengkop ligt, zit er geen leem in de bodem. Er kan dus naar hartenlust de hele morgen geschept worden.

Een ander vraagt zich af of de spreng hier en daar niet te diep is. Men heeft alleen maar laarzen aan. Dennis geeft als tip om maar niet vooraan te gaan lopen. "Als je voorganger in een gat ziet stappen, weet je dat het daar diep is." De stemming zit er al goed in. Vol goede moed wordt bij de sprengkop begonnen. Maria Bruggink verwondert zich over de geringe hoeveelheid troep in het water van de sprengkop en spreng. Het blijkt, dat deze spreng pas een paar jaar geleden geheel is opgeknapt en er daarom nog zo schoon uitziet. Een ander roept daarop gekscherend, dat dit dan maar als proefbeek moet worden gezien om het vak van beekruimer te leren. Doordat de spreng zo schoon is, 'vordert' de groep met een ongekende snelheid en als de koffietijd aanbreekt is het Dieperinkbrugje al in zicht.

Met een greep worden bladeren, takken en andere troep uit de spreng geschept.

PANNEKOEK GWW B.V.

Een allround aannemersbedrijf
in de grond-, weg- en waterbouw.

Talhoutweg 21, Vaassen Tel: 0578 578670
www.pannekoekgww.nl, mail: pgww@worldonline.nl

De bekenstichting als eigenaar van

Wist u dat de in 1979 opgerichte Stichting tot Behoud van de Veluwe Sprengen en Beken ook (mede-)eigenaar is van beken met bijbehorende oevers? Deze eigendommen bevinden zich in Vaassen en zijn in een aparte stichting ondergebracht. In dit artikel wordt ingegaan op het ontstaan hiervan en de situatie op dit moment. Ik sluit af met een blik op de toekomst.

Terug in de tijd

Hiernaast een afbeelding van een pagina uit de Wijerd van december 1983.¹ Het is een artikel-tje uit de tijd dat milieu, natuur en landschap voortdurend in de belangstelling staan en ook de Bekenstichting overal gehoor vindt met haar pleidooi dat de verwaarloosde beken en sprengen opgeknapt moeten worden.

Het beheer is in 1983 nog niet bij het toenmalige waterschap Oost-Veluwe ondergebracht en een aantal bekeigenaren beschouwen beken en beekoevers eerder als last dan gemak. Reden om dit eigendom aan te bieden aan de Bekenstichting. Deze club richt daarvoor in dat jaar een aparte stichting op met de naam: **Stichting tot Beheer van de Veluwe Sprengen en Beken (Stichting Beheer)** met een eigen statuut. Het zwaartepunt van de Bekenstichting ligt in die jaren in Vaassen, waar het bureau is gevestigd en waar alle werkzaamheden door Yvonne Roelants gecoördineerd worden. Geen wonder dus, dat de meeste beken en beekoevers in Vaassen verworven worden.

Beekruimers in de Smallertse Beek, Vaassen.
Archief Bekenstichting.

Geelmolensebeek gedeeltelijk in eigendom verworven.

Het is het laatste jaar een aantal malen voorgekomen dat de stichting de overname van een beek in eigendom werd aangeboden. In zo'n geval is de koopsom meestal geen probleem. De economische waarde van de betreffende beken is nihil; met de verkoop wordt de eigenaar zelfs van een last - namelijk de onderhoudskosten - bevrijd. Het zal duidelijk zijn dat onze stichting zo'n koop alleen maar kan overwegen als we een redelijke zekerheid hebben dat we de onderhoudskosten zelf kunnen dragen.

Anderzijds menen we dat het een goede zaak is als beken, die niet meer voor bedrijfsvoering worden gebruikt en onderhouden, door beschermende instanties, zoals gemeenten, natuurbeschermingsinstellingen en de bekenstichtingen worden overgenomen.

In dat kader heeft het bestuur besloten om van een aanbod tot koop van een deel van sprengen en bovenloop van de Geelmolensebeek gebruik te maken. De beek is voor een groot deel natuurwetenschappelijk bijzonder waardevol. Hij is gerestaureerd; grote delen vergen weinig onderhoud en voorlopig hebben we de beschikking over de vrijwilligersploeg van het Eperbanenplan.

We hebben het wel nodig geoordeeld de eigendom onder te brengen in een aparte stichting. Deze stichting is opgericht op 29 maart 1983 en heeft de naam "Stichting tot Beheer van de Veluwe Sprengen en Beken" meegekregen.

Op 5 december vindt de notariële overdracht van dit beekgedeelte in Vaassen plaats voor de som van f1,--

Uit: Wijerd jaargang 4, nummer 4, december 1983.

In de lustrum-Wijerd van december 1984 lezen we dat de Stichting Beheer zeer selectief te werk gaat. De waarde van de beken moet veilig gesteld zijn, het onderhoud moet gegarandeerd kunnen worden en de aankoopssom moet een symbolisch bedrag zijn.² Het zijn de jaren dat de Bekenstichting op grote schaal onderhoudsprojecten uitvoert. Hier twee voorbeelden uit die lustrum-Wijerd. Een project in september 1982 waarbij 260 Wageningse studenten de Wenumse Beek schoonmaken. In korte tijd wordt op een groot stuk beektraject achterstallig onderhoud weggewerkt. De hele buurtschap heeft zich ingezet om de studenten onder te brengen. Een ander project in 1982 is de Hartensche Molenbeek bij Vaassen.

Samen met de Stichting Werkgelegenheidsobjecten SWO in bos- natuur- en landschapsbeheer te Arnhem organiseert de Bekenstichting dit project.

SWO levert vijf stagiairs die als meewerkend voorman fungeren voor een groot aantal vrijwilligers en zorgt voor de technische begeleiding. In totaal zesentwintig vrijwilligers werken met behoud van hun uitkering mee aan dit project.

Vanaf 1980 zijn er vele van dergelijke onderhoudsprojecten uitgevoerd. Ook had de Bekenstichting in die jaren drie eigen beekruimers in dienst!

In 1984 wordt de reorganisatie van de waterschappen op de Oost- en Noord-Veluwe afgerond. Dat heeft grote consequenties voor de Bekenstichting. Per 1 februari 1984 wordt het waterschap Oost-Veluwe opgericht en per 1 januari 1985 gaat het waterschap Noord-Veluwe van start. Deze waterschappen hebben als taak om onderhouds- en beheerplannen op te stellen voor de sprengen en beken.

Terug naar de Stichting Beheer

In december 1983 koopt deze stichting een waardevol gedeelte van de Geelmolense Beek in Niersen, uiteraard voor de bekende symbolische prijs. Nadat het waterschap in 1984 het onderhoud en beheer heeft overgenomen vervalt voor de eigenaren de last hiervan. Dit betekent dat eigenaren niet meer zo snel genegen zijn om beken over te dragen. Vanaf 1985 zijn er geen beken meer verworven door de stichting. Het onderhoud en beheer van de reeds

verworven beken gaat naar het waterschap en daarmee vervalt deze taak voor de Bekenstichting.

Overigens zijn de eerste jaren na de instelling van het Waterschap Oost-Veluwe op verzoek nog een aantal onderhoudsprojecten door de Bekenstichting uitgevoerd. Het Waterschap is namelijk niet in staat om direct invulling aan de nieuwe taak te geven. Pas in 1989 wordt gestart met het *programma beekherstellen onderhoud*. Dit programma heeft 25 jaar gelopen en is vorig jaar afgerond. Op de volgende pagina zien we hoe het mede-eigendom van de Stichting Beheer er anno 2015 uitziet.

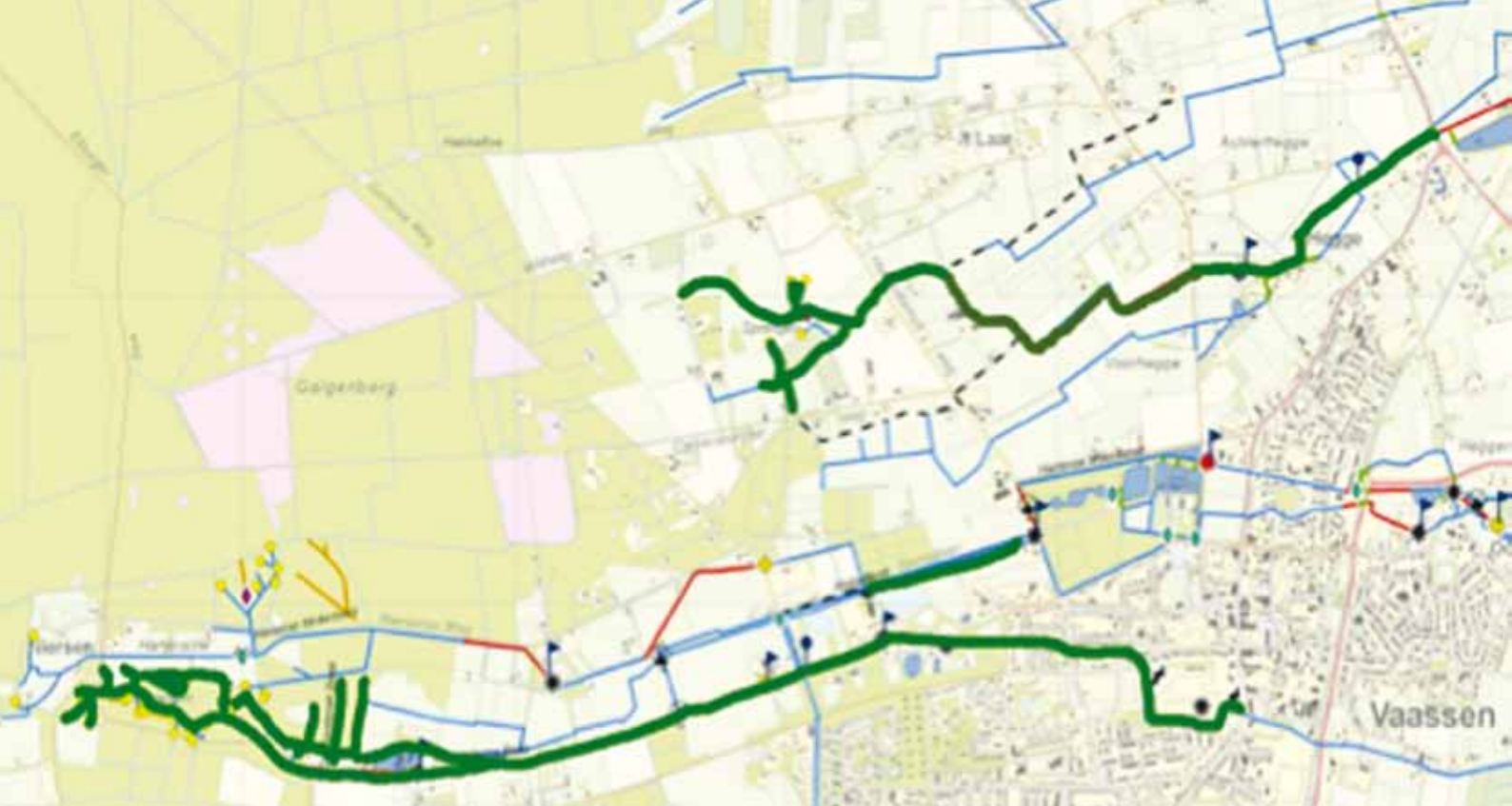

Eigen beekruimers in de Smallertse Beek. Archief Bekenstichting.

Sprengkoppen Geelmolense Beek. Foto Henri Slijkhuis.

Beken en beekoevers waarvan de Bekenstichting mede-eigenaar is. Vaassens bekenstelsel. Archief Bekenstichting.

De huidige situatie en een mogelijke toekomst

In de Stichting Beheer gonst het momenteel niet van de activiteiten. Het bestuur komt één keer per jaar bij elkaar om de situatie van de eigendommen te bespreken. Op zich staat de stichting open voor uitbreiding, maar de voorwaarde dat dit tegen een symbolisch bedrag moet geldt nog steeds. Binnenkort lijkt zich de mogelijkheid te gaan voordoen om een oude waterfilterkelder aan een beek in de gemeente Rhenen te gaan overnemen. De gemeente wil de kelder voor een symbolisch bedrag overmaken. Deze kelder is toe aan restauratie, waar de Bekenstichting zich sterk voor zou kunnen maken.

Het WV&V keert wat betreft onderhoud en beheer van beken wat op haar schreden terug met de instelling van A-, B-, en C-watergangen. Dit betekent dat een aantal eigenaren weer verantwoordelijk wordt voor het onderhoud en beheer. Wellicht worden dan de beken weer als last gezien. Misschien leidt dit tot een mogelijkheid van uitbreiding van het bezit van de Stichting Beheer.

Het werk van de Bekenstichting en de Stichting Beheer is nog niet gedaan.

Noten

1. Wijerd, jaargang 4, nr. 4, december 1983
2. Wijerd, jaargang 5, nr. 4, december 1984, p. 17

Schaftkeet, die op het punt staat in de beek te verdwijnen. Dit is echter niet gebeurd! Archief Bekenstichting.

Natuurbeleving langs de 'Oude Beek' in Beekbergen

Door Gerard Vos, contactpersoon Bekenstichting. Foto's Hans van Eekelen.

Eind maart van dit jaar wandelde ik met mijn vriendin mijn traditionele sprengenwandeling in de omgeving van de Engelanderenk waar de 'Oude Beek' in Beekbergen stroomt, even ten zuiden van Apeldoorn. In die periode van het jaar toont het terrein zich op haar paasbest met fraaie door beuken, elzen en essen beschoeide beekwallepjes begroeid met speenkruid en anemonen. Het oefent een bijzondere aantrekkingskracht op mij uit. Sinds ik vanwege familiecontacten vanuit het Hattemse waar ik woon regelmatig logeerde in het naastgelegen hotel *het Veluwse Bos* (voorheen 't Zwaantje) in Beekbergen raakte ik geboeid door dit oeroude natte stukje Veluwe. Vooral de verrassende overgang van de drukke doorgaande Arnhemseweg naar dit rustieke oude natuurgebiedje met schitterende kleine meanders, raakt me nu nóg! Een bezoek beveel ik iedereen van harte aan.

Die keer in maart trof ik er de familie Schiebaan, die hier inmiddels zo'n 28 jaar woont en vergroeid is met deze plek. Spontaan en hartelijk werden we uitgenodigd in hun tuin en ze gaven belangeloos hun kennis over het terrein en de geschiedenis daarvan aan ons door. Als enthousiaste, net aangestelde contactpersoon van de Bekenstichting, leek me het een uitgelezen kans om dit informele contact te benutten om meer informatie over deze beekomgeving te vergaren. Op de contactpersoondag in april in Sonsbeek trof ik Hans van Eekelen die contactpersoon is voor de *Oude Beek* uit Apeldoorn. Hij ging onmiddellijk akkoord met mijn voorstel om de familie Schiebaan te contacteren en te interviewen. Alles paste...! Eind april werd het bezoek gepland en afgelegd, maar omdat

De familie Schiebaan is nog steeds positief verrast door de permanente belangstelling voor hun woonplek en woonomgeving van de toeristen die Beekbergen bezoeken.

Hans tijdens deze afspraak onvoorzien startproblemen ondervond met de accu van zijn Volvo, kreeg het bezoek een wat onverwachte wending. Er moest worden geïmproviseerd! Hans kon nog net wat foto's in en om het huis van de 'Schiebaans' schieten en was daarna helaas gedwongen om met draaiende motor afscheid te nemen. Ondergetekende was vervolgens genoodzaakt om in z'n eentje (maar met genoeg) het interview te doen.

De Schiebaans wonen zoals gememoreerd zo'n 28 jaar op de Engelanderenk in Beekbergen en zijn hier na een paar plaatsingen in Duitsland gaan wonen (inherent aan het beroep van de heer Schiebaan als luchtmaachtpredikant in Beekbergen) van waaruit hij werkte in Schaarsbergen, Deelen, Twente, Nieuw-Milligen en Eindhoven. Mevrouw Schiebaan vond haar werk in de klassieke homeopathie en is hier ook helemaal op haar plek. De naam Engeland zou verwijzen naar de vroegere hooi/englanden.

Zo'n 40 jaar geleden was de grondwaterstand aanmerkelijk hoger. Een kelder onder het huis was destijds nog niet mogelijk; het grondwater welde zelfs spontaan op in de keukenpomp. Volgens buurtinfo waren de beken ook voller en spoelden de boeren hun melkimmers toen nog in het water van de omringende beken of de melkbussen stonden erin te koelen.

speenkruid

anemoon

buizerd

Nieuw op onze website:

Waterfilterkelder in Heveadorp

Lees het op www.sprengbeken.nl

Enkele sprengen in de directe omgeving en de permanente toevoer van kwelwater van de Veluwe stuwwal, zorgen voor een regelmatige wateraanvoer in de omliggende beken en ook extreme vernatting van het omliggende bouwland. In de tuin en het terrein om het huis zijn ook een aantal vennetjes ontstaan als gevolg van volgelopen bomkraters uit de 2e wereldoorlog. Het waterpeil is tegenwoordig als gevolg van de wateronttrekking door industriële activiteiten en ook het waterbedrijf Vitens en de bouw van het nabijgelegen Apeldoornse Lukasziekenhuis aanmerkelijk verlaagd. De bosrelicten/houtwallen op en rond het terrein zijn erg oud en cultuur- en natuurhistorisch gezien volgens de heer Schiebaan (en hij is daar vrij stellig in) nog restanten van het veelbesproken Beekbergerwoud ('t laatst gekapte Nederlandse oerbos). Volgens onderzoekers zou dat echter meer bij Klarenbeek gesitueerd zijn.

Het onderhoud van de beekoevers en de houtwallen op en om het terrein is ook voor de familie onderwerp van permanente zorg en verزندt zoals zo vaak in “kwesties van eigendom en wie is verantwoordelijk voor wat”. De Oude Beek stroomt via de *Hagenbrug* (voorheen een natuurzwembad) onder de doorgaande Arnhemseweg verder en gaat naar het oosten, passeerde vroeger de Ruitersmolen- en de Tullekensmolen en wordt vervolgens onder het Apeldoorns kanaal geleid in de richting van Klarenbeek en mondt tenslotte uit in de IJssel. Recent was er sprake van bebouwing en aantasting van het gebied. Door een gezamenlijke actie van veel bewoners van de *Engelander Enk* kon aantasting van het kwetsbare gebied worden beperkt aan de hand van bestemmingsplandiscussies en bijbehorende juridische “strijdjes” waarbij het kadaster, de gemeente Apeldoorn, het Geldersch landschap, het waterschap etc. de partners waren. Positief was het om te horen, dat ook de Bekenstichting in deze kwestie werd benaderd en met advies heeft kunnen bijspringen. Die gezamenlijkheid is er nog steeds op de Engelander Enk. Wel is het dat ook hier de economische interesse van manegehouders en agrariërs voor verdeelde opvattingen zorgen t.a.v. het terreinbeheer en de terreininvulling. De familie Schiebaan is nog steeds positief verrast door de permanente belangstelling voor hun woonplek en woonomgeving van de toeristen, die Beekbergen bezoeken. Voor dit tot onthaasting uitnodigende natuurgebied, “hebben wandelaars het passende tempo en gaan fietsers immers te snel” is hun ervaring. Groene bushaltes in de buurt zijn daarvoor een extra stimulans.

sperwer

Aan het eind van ons gesprek kwamen de afzonderlijke en persoonlijke voorkeuren en natuurbelevingen van de heer en mevrouw Schiebaan nog even ter sprake. Voor mevrouw Schiebaan is het element water in en rond hun huis en landschapstuin altijd het meest aansprekend geweest. Vooral het pure en zuivere karakter ervan en ook de beek- en plantenvegetatie die zich hier “thuisvoelt” zoals; varens, blauwe hyacinten (bluebells) anemonen, speenkruid en ook het zeldzame goudveil. Het is niet verwonderlijk dat de kleinkinderen van de familie er graag komen en meteen doorschieten naar de beek en de zelf aangelegde bruggetjes en veldpaadjes. Voor hen zal het een “kinderparadijs” zijn en een blijvende kinderherinnering. Mijnheer Schiebaan heeft een meer eigen voorkeur. Hij voelt zich verbonden met de vogels zoals de bosuil, sperwer, buizerd etc. die hij er regelmatig signaleert en ook het “oer karakter” van de omgeving is hem lief. De centraal gelegen vijver, die volgens buurtinfo aangelegd is op een Engelse bomkrater, geeft met een groot aantal luid kwakende groene kikkers meer dan genoeg natuurbeleving en is een prettige verstoring.

De familie Schiebaan heeft aan mij als contactpersoon van de Bekenstichting nog om een advies gevraagd met betrekking tot een tweejaarlijkse bomenkeuring door een bomenverzorger van een aantal uit de kluiten gegroeide elzen, essen en wilgen. Na overleg met mijn zoon, die een hoveniersbedrijf in Epe heeft, heb ik de familie een goed en professioneel bedrijf in de regio kunnen doorspelen. Ik zal nog nagaan of dit advies afdoende is geweest. Vol van informatie en tips maar vooral vol van een fijne gastvrije natuurbeleving beëindigden we ons gesprek.

bosuil

Het is niet verwonderlijk dat de kleinkinderen van de familie hier graag komen en meteen doorschieten naar de beek en de zelf aangelegde bruggetjes en veldpaadjes.

TUIN VAN SJEF *Beek met oase*

Bovenloop, middenloop, benedenloop. Een gebruikelijke indeling bij grote rivieren. De verschillen tussen de drie stroomdelen zijn immers duidelijk. Bij beken daarentegen heeft een driedeling meestal weinig zin. Helemaal niet bij de meeste beken op de flanken van de Veluwe. Die zijn te kort om ze geografisch in 'mootjes' te hakken. Hoewel? Sommige Veluwestromen lenen zich er wel voor. Neem de Rozendaalsebeek in de gemeente Rheden. Weliswaar ook kort van stuk (5 à 6 kilometer) maar het is wel een beek met onderweg saillante verschillen. Markant genoeg in elk geval om toch te kunnen spreken van bovenloop, middenloop en benedenloop.

'Loop' maar even mee. De bovenloop van de beek wordt gekenmerkt door het bosrijke en druk bezochte *parklandgoed Rosendaal* met haar gelijknamige kasteel, met de bedriegertjes en andere waterpartijen, en met een mooie schelpengalerij. Hét kenmerk van de benedenloop vanuit het centrum van Velp naar de IJssel is juist haar onbekendheid. Logisch. De benedenloop is eerder een onderloop, het water stroomt goeddeels door een buis onder de grond.

Blijft over de middenloop van de beek. Hier zijn het de bebouwde kommen van Rozendaal en Velp die de beek karakteriseren. De her en der opgeleide beek zoekt zich hier onzichtbaar, stiekem haast, tussen de huizen door een weg naar beneden. Met onderweg, op de linkeroever, een kenmerkende bezienswaardigheid. Een hoogtepunt in de vorm van een klein maar fijn 'natuurreservaatje,' een oase van nog geen duizend vierkante meter, net als de beek verscholen: *de Tuin van Sjef*. Wat een verschil met de 650.000 niet te missen vierkante meters van landgoed Rosendaal!

Eigenlijk de Tuin van *wijlen* Sjef, want bioloog en beeldend kunstenaar Sjef van der Molen, die er bijna 30 jaar lang ziel en zaligheid in legde, overleed in de zomer van 2014. Sindsdien worden vanuit het ruime woonhuis in de tuin van Sjef vol overgave de honneurs waargenomen door zijn er nog wonende 'maatje' Truus Schennink.

De Wijerd sprak Truus (68) in dit hart van de Tuin. Om precies te zijn in de klassieke keuken van het karakteristieke pand dat vroeger onderdeel moet zijn geweest van de watermolen ter plekke. De waterval in de tuin herinnert nog aan die (papier)molen. De keuken in het huis grenst aan Sjefs amper veranderde ruime woon- en werkkamer, een ruimte die door alle vensters uitzicht biedt op de tuin.

Aangeschoven aan de keukentafel is ook amfibie- en reptielkenner Ronald de Boer (63). Ronald is lid van de beheergroep van de stichting die zich nu samen met Truus en vele vrijwilligers om de Tuin van Sjef bekommert. Onderwerpen van gesprek: de tuin vol flora en fauna, de pogingen om de tuin via crowdfunding te handhaven, en de betekenis van het vele water in de tuin in het algemeen en van de waterbrengende Rozendaalse Beek in het bijzonder.

Wil je de Tuin van Sjef kort en bondig beschrijven, dan weet je haast niet waar te beginnen. Zo divers is de hof. Zo veel is er te zien, te horen, te voelen en te ruiken. Leentjebuur speelt schrijver dezes daarom graag bij de *Stichting Oase* die van de Tuin van Sjef één van haar voorbeeldprojecten wil maken. Logisch, want Oase is naar eigen zeggen een beweging van 'gedreven mensen' die overal in Nederland en Vlaanderen '*kleinschalige tuinen, parken en plantsoenen op het raakvlak van natuur, cultuur en kunst*' helpt floreren. Welnu, dan is de beweging in de Tuin van Sjef aan het goede adres (Boulevard 33a). Want de grondlegger en naamgever van de tuin heeft, aldus Oase, van zijn droog/nat, zon/schaduw en kalkarme/kalkrijke tuin met niveaueverschillen, puinhellingen, stapelmuren en diverse vijvers kansen geschapen voor liefst 420, meest inheemse soorten planten en ruim 100 diersoorten.

frater

gerande oeverspin

In de tuin groeien volgens Truus bijzonderheden als moeraswolfsmelk, koningsvaren, tongvaren, wateraardbei, knolsteenbreek, kruidvlies, bonte paardenstaart, rietorchis en ruim 80 soorten bomen, struiken en klimmers.

Daartoe behoren nogal wat planten en dieren die elders in ons land (zeer) zeldzaam zijn, maar die zich bij Sjef handhaven én voortplanten. En wat Oase ook belangrijk vindt: bezoekers, journalisten en studenten (en De Wijerd) weten de tuin te vinden. Ze kunnen er óf op afspraak terecht voor excursies óf onaangekondigd tijdens de 3 à 4 keer per maand open dagen in voorjaar, zomer en najaar. Voor verscheidene opleidingen is de tuin een leerobject. Studenten en anderen kunnen er soortenkennis opdoen, maar de tuin laat 'vooral ook zien hoe je kunt inspelen op wat de natuur zelf biedt, hoe je maatregelen neemt voor speciale plant- en diergroepen.'

In de tuin zijn kansen geschapen voor liefst 420 soorten planten en ruim 100 diersoorten.

Ook Truus en Ronald wijzen vol trots op de vele al dan niet beschermde (rode lijst) diersoorten. Qua dieren is de gerande oeverspin misschien wel dé blikvanger, maar de waterrijke tuin biedt ook ruimte aan 25 soorten huisjesslakken, aan 17 soorten libellen waaronder de weidebeekjuffer, aan 20 soorten dagvlinders en aan nachtvlinders, aan diverse soorten schaatsenrijders en bootsmannetjes, en voorts aan groene en bruine kikkers, aan padden, aan watersalamanders, en aan enkele soorten vissen. Ook de ringslang wordt in de tuin gezien. Net als de ijsvogel en vele andere vogels, die je in een bebouwde omgeving niet meteen zou verwachten. En dan zijn er ook nog talrijke kleine knaagdieren, egels en kleine roofdieren.

En 'stiekem' dromen Truus en Ronald van de terugkeer in de tuin van de in Nederland bijna uitgestorven Europese rivierkreeft. De soort leefde nog in de beek bij de komst van Sjef. En 'floreerde' daarna zelfs doordat Sjef met dakpannen schuilgelegenheid creëerde. Maar de natuur is hard. De rivierkreeft verdween kort na de eeuwwisseling uit de beek en de tuin door onder meer kreeftenpest.

Ook qua plantenrijkdom voldoet de tuin volgens Truus en Ronald ruimschoots aan wat Sjef voor ogen had.

- *Ecologische voorwaarden scheppen die een grote soorten-schakering mogelijk maken.*
- *Een omgeving creëren die mensen als inspirerend, leerzaam en heilzaam ervaren.*

De flora dus, Truus gaat er eens goed voor zitten, een spiekbrieffje bij de hand. In de tuin groeien volgens haar bijzonderheden als moeraswolfsmelk, koningsvaren, tongvaren ("de grootste populatie in Gelderland"), wateraardbei, knolsteenbreek, kruidvlies, bonte paardenstaart, rietorchis. Te veel om op te noemen eigenlijk. En vergeet ook niet de ruim 80 soorten bomen, struiken en klimmers aan weerszijden van de smalle slingerpaden door de tuin.

Dé blikvangers in dit verband: enkele grote struiken jeneverbes, die hoog boven de grote vijver (doorsnee 14 meter) uit torenen. Uren kunnen Truus en Ronald hierover doorpraten, zoveel is direct duidelijk, maar ze beseffen dat er volgens afspraak nog andere onderwerpen ter tafel zouden komen. De niet onbelangrijke kwestie van het voortbestaan van de Tuin van Sjef bijvoorbeeld.

De gemeente heeft als langjarig eigenaar van de woning en de grond, Sjef en diens tuin volgens Truus meer dan alleen maar 'gedoogd.' Vanuit het gemeentehuis is Sjef zelfs "altijd een beschermende hand" geboden. Maar die goedwillendheid loopt op zijn eind. Dat wil zeggen: ook de gemeente Rheden moet in krappe tijden de eindjes aan elkaar knopen. En acht het, nu Sjef is gestorven, tijd om het onroerend goed te verkopen. Geschatte opbrengst: € 300.000,-

Truus Schennink (rechts) en Ronald de Boer (links) aan de keukentafel.

Nieuw op onze website:

Sprengen en beken in Apeldoorn

Lees het op www.sprengengebeken.nl

Overzicht grote vijver met woonhuis.

Daar sta je dan als achtergebleven huurster (Truus) en als groep mensen (stichting, vrijwilligers, donateurs) die de Tuin van Sjef in haar oude glorie willen laten voortbestaan.

Wat te doen? Het moderne antwoord luidde: crowdfunding.

Geld lenen bij particulieren, bedrijven, fondsen en andere organisaties om zelf de tuin en de woning te kunnen kopen. Aan toekomstplannen ontbreekt het niet. De *Stichting Tuin van Sjef* denkt erover om van het ruime pand in de tuin een kantoor- en vergadergelegenheid te maken (de redactie van *Oase* is geïnteresseerd!). Tevens zou er ruimte gecreëerd kunnen worden voor exposities, natuureducatie, lezingen en andersoortige ontmoetingen. Allemaal activiteiten die inkomsten genereren.

De gemeente voelt wel voor deze oplossing maar dan moet de stichting de benodigde drie ton wel voor eind 2015 hebben opgehoest - de deadline is al eens verschoven. Dat wordt nog aanpoten voor de Tuin van Sjef. Want bij de totstandkoming van dit artikel, eind oktober, begin november, was 'pas' twee ton toegezegd. Nog één ton te gaan dus. Truus: "Het wordt nog spannend. Wie weet is de gemeente bereid ons de rest van het benodigde geld te lenen. We trekken er hoe dan ook hard aan. Het draagvlak is groot. Zelfs bij onze directe burens. Nogal wat omwonenden hebben ook geld toegezegd."

groene kikker

Vooruitlopend op alle mogelijke ontwikkelingen moet de Tuin van Sjef intussen wel onderhouden worden. De boel mag "niet versloffen", waarschuwen Truus en Ronald zichzelf. Zo is het hard nodig om deze herfst en winter met een groep vrijwilligers bomen te snoeien en om de grote vijver uit te baggeren. De vijver slijt dicht. Er groeit te veel krabbescheer en kroos. Tweede "hoofdprioriteit" is een betere doorstroming van alle vijvers en stroompjes in de tuin. Waarmee als vanzelf het thema water uit de Rozendaalse beek op tafel ligt. Ook al een belangrijk thema want "zonder water geen tuin. Het water is hier hét grote pluspunt," beamen Truus en Ronald. Bovendien: "Sjef had sowieso veel affiniteit met water. Planten en dieren in en bij water vormden de rode draad in zijn leven."

Kun je de Tuin van Sjef daarom een watertuin noemen? Een waterrijke heemtuin wellicht? Truus schudt ontkennend het hoofd. Zo zou ze de tuin niet willen typeren. Maar hoe dan wel? Na enig nadenken concludeert ze vastberaden: "de Tuin van Sjef is een oevertuin." Een door de Rozendaalse beek gevoede oevertuin om precies te zijn.

De beek zelf behoort overigens niet tot de Tuin van Sjef. Waterschap Rijn en IJssel is de eigenaar en op papier dé instantie die de eind jaren negentig herstelde en opgeknapte beek 'bijhoudt'. Hoewel: het zijn volgens Truus toch vooral de mensen van de tuinstichting die vanaf beide oevers de beek onderhouden. Wel scharrelen op de rechteroever af en toe onbekende mannen in waadpakken. Truus vermoedt mensen van of namens het waterschap, maar gesproken heeft ze deze mysteryguests zelden. Desondanks geen kwaad woord over het waterschap "al zou iets nauwer contact welkom zijn".

Terug naar het (stromend) water. Met de waterkwaliteit is, mede dankzij de grote schoonmaak door het waterschap destijds, helemaal niets mis, menen ze 'bij Sjef.' Integendeel. Kijk naar alle bijzondere planten in de tuin. Veel soorten

zijn het die louter gedijen bij ecologisch gezond tot zeer gezond water.

Nee, het is als gezegd de doorstroming van het water in de tuin, die zorgen baart. Die zorgen had Sjef van der Molen tijdens zijn leven al, die zorgen zijn er nu nog. Truus: "Het kan beter. We hebben het nu niet helemaal in de hand." Maar dat het goed komt, straalt het vroegere 'maatje' van Sjef uit. Haar vertrouwen in een goede afloop is groot.

Je hoort haar, Ronald en alle andere betrokkenen bijna denken: zo lang er ook middenstrooms water door de Rozendaalse beek stroomt, zo lang floreert ook de Tuin van Sjef.

Najaarsschoonmaak grote vijver met o.a. Truus Schennink (links) en Ronald de Boer (midden).

Mededelingen en Agenda

Reiskostenvergoeding voor vrijwilligers van de Bekenstichting

Vanaf 1 augustus 2015 geldt voor vrijwilligers van de Bekenstichting de mogelijkheid om reiskosten te declareren van reizen met een bestemming die verder van de woonplaats afgift dan 15 kilometer. U kunt per kilometer € 0,19 declareren. Voorwaarden zijn: carpoolen indien redelijkerwijs mogelijk en alleen reizen voor een werkbijeenkomst van de Bekenstichting worden vergoed. Dus wel: contactpersonenbijeenkomst, niet: excursie. Bij carpoolen wordt geen verhoogd tarief uitgekeerd. Vul uw kosten in op het standaardformulier, en zend het ondertekend naar de penningmeester. U krijgt het formulier ondertekend door de penningmeester terug. Er zijn twee mogelijkheden: u krijgt uw kosten uitbetaald, of u hebt aangegeven op het formulier, dat u afziet van uitbetaling, en dat u het bedrag schenkt aan de Bekenstichting. U kunt het vervolgens gebruiken voor een aftrek op uw inkomstenbelasting. Het af te trekken bedrag wordt verhoogd met 25%, omdat de Bekenstichting de Culturele ANBI-status heeft. In onderstaande mededeling meer over deze nieuwe status.

Culturele ANBI

De Stichting tot Behoud van de Veluwe Sprengen en Beken is met terugwerkende kracht vanaf 1 januari 2015 een Culturele ANBI (Algemeen Nut Beogende Instelling). Verschil voor donateurs is de ruimere mogelijkheid tot belastingaftrek: voor iedere € 1,00 die u doneert aan de Stichting kunt u € 1,25 van uw belastbaar inkomen aftrekken. Voor het af te trekken bedrag wegens giften aan ANBI's geldt een ondergrens (1% van uw drempelinkomen, minimaal € 60,00), en een bovengrens (10% van uw drempelinkomen). De verhoging van 25% voor giften aan Culturele ANBI's mag u tot € 1.250,00 boven die bovengrens laten uitgaan. Uw drempelinkomen is uw belastbaar inkomen zonder aftrekposten als hier besproken. Ondernemingen die onder de vennootschapsbelasting vallen, mogen 1,5 keer het bedrag van de gift aftrekken in de aangifte vennootschapsbelasting.

Donatie 2016

We vragen u uw donatie 2016, (minimaal € 20,-) over te maken *vóór 1 februari 2016* naar:

IBAN NL21 INGB 0003 5761 29

t.n.v. **Stichting Behoud van de Veluwe Sprengen en Beken te Putten**,

o.v.v. **Donatie 2016**, uw **naam** en uw **postcode** (als op de adressticker!).

Dit voorkomt onnodige betalingsherinneringen. U kunt ook met bijgevoegde acceptgirokaart betalen.

Meer dan zestig vrijwilligers besteden een groot deel van hun tijd aan de Bekenstichting.

Uw donatie wordt uitsluitend gebruikt voor de verwezenlijking van de doelstellingen van de Bekenstichting.

Zonder uw donatie is er minder mogelijk. Bij voorbaat hartelijk dank!

Jos Noppen, Penningmeester.

Blad Waterschap

In het blad Waterschap van oktober 2015 staan op pagina 32 interessante passages over de verdroging op de Veluwe, die de redactie u niet wil onthouden.

Nieuwe apparatuur meet verdamping.

Betrouwbare cijfers over verdamping ontbreken meestal omdat die moeilijk te meten is. Inmiddels is nieuwe meetapparatuur ontwikkeld die dit wel mogelijk maakt. De eerste versie van deze apparatuur is geplaatst op een meetstation in nationaal park De Hoge Veluwe. Als stelregel geldt dat overal op aarde meer dan de helft van het regenwater verdampt. Dat geldt ook voor de Veluwe. Doordat het merendeel van de neerslag verdampt, blijft er maar een kleine restpost over die doorsijpelt naar het grondwater: de grondwateraanvulling. Op de Veluwe zou bijvoorbeeld het omzetten van naaldbos in stuifzand een vervijfvoudiging van de grondwateraanvulling kunnen betekenen.

Een noodzakelijkerwijs grove schatting (betrouwbare cijfers ontbreken immers) leert dat deze maatregel jaarlijks maar liefst 4 miljoen liter water per hectare oplevert. Dit is evenveel als 80 personen per jaar uit de kraan halen.

De eerste resultaten van het nieuwe meetstation worden eind 2015 verwacht.

Jaarvergadering 2016 in de Wenumse Watermolen

De datum voor de Jaarvergadering 2016 is bekend. **Woensdag 30 maart** in de Wenumse Watermolen.

De Bekenstichting

Stichting tot Behoud van de Veluwe Sprengen en Beken

www.sprengenbeken.nl

CULTUURLAND ADVIES

cultuurhistorie, gebiedsontwikkeling en ruimtelijke planvorming

Cultuurland Advies adviseert bij projecten op het gebied van Cultuurhistorie, Gebiedsontwikkeling en Ruimtelijke Planvorming. Ruimtelijke vraagstukken in relatie tot de leefomgeving staan daarbij centraal. We werken onder meer voor overheden, particulieren, terreinbeherende organisaties en stichtingen. Onze inzet richt zich o.a. op het uitvoeren van cultuurhistorische inventarisaties, het vormgeven van ruimtelijk beleid, het schrijven van ruimtelijke onderbouwingen, gebiedsmakelaardij, project-leiding en functieverbreiding in de landbouw.

www.cultuurland.com

Bezoekadres: Geleweg 54, 8191 JX Wapenveld
Postadres: Postbus 20, 8160 AA Heerde
T: 088-7844300 M: 06-27095640
E: info@cultuurland.com
I: www.cultuurland.com

Welkom bij de Ruimte voor Advies

home stedelijk landschappelijk samenwerken contact nieuw download

kantooratelier van René Harleman
in voormalige turfschuur aan het kanaal in Vaassen

Wijlenhaag vlechten
woesterbergweg Emst

Ruimte voor Advies
adviesgroep voor ruimte, water en natuur

Wij zijn een bedrijfsgroep met goed op elkaar ingespeelde, enthousiaste, creatieve en deskundige specialisten op het gebied van natuur, water en ecologie.
De voormalige turfschuur aan het Apeldoorns kanaal in Vaassen is ons kantooratelier.
Vanuit deze historische ruimte bieden wij onze expertise aan diverse opdrachtgevers aan.
Bezoek ons voor een oriënterend gesprek en ervaar wat we voor u kunnen betekenen.

Kantooratelier aan de Deventerstraat 179 in Vaassen. Telefoon 0578 560368
U kunt natuurlijk ook onze website bezoeken: www.ruimtevooradvies.nl

